

ОЦІНКА АКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПОЗИТАРНИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Оцінка рівня конкуренції між депозитарними установами дає можливість не тільки провести сегментацію ринку надавачів таких професійних послуг, однак і проаналізувати відповідність наявної депозитарної системи України потребам основних учасників ринку цінних паперів. Метою дослідження є надання характеристики функціонування депозитарних установ в Україні та проведення сегментації ринку надання послуг з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів. У статті було проаналізовано діяльність депозитарних установ методом АВС за показниками обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю, обсягу проведених облікових операцій, кількості рахунків депонентів. Було встановлено, що депозитарна інфраструктура України є банкоцентричною. Попри номінальний розподіл зареєстрованих депозитарних установ у пропорції 65:35 між торгівцями цінними паперами та банківськими установами за показниками обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю та обсягу проведених облікових операцій переважали банківські установи. Зроблено припущення, що депозитарні установи-банки проводять невелику кількість облікових операцій, але за великими обсягами у вартісному виразі, а для депозитарних установ – торговців цінними паперами через велику кількість рахунків притаманне здійснення більшої кількості облікових операцій з незначними обсягами. Доведено, що ринок послуг з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів депозитарними установами є мало конкурентним (за трьома показниками до групи А входило не більше 16 % від загальної кількості депозитарних установ).*

***Ключові слова:** депозитарна установа, депозитарна діяльність, депозитарний облік, депозитарні активи, облікові операції, рахунки депонентів.*

Постановка проблеми. Важливу роль у підвищенні ефективності інвестиційних процесів в економіці відіграє організаційно-правове забезпечення обігу цінних паперів. Це потребує створення адекватної інфраструктури ринку цінних паперів і належного депозитарного забезпечення його роботи. Високий рівень депозитарного забезпечення функціонування ринку цінних паперів гарантує інвесторам безпеку прав власності на цінні папери.

Депозитарні установи є невід'ємною складовою депозитарної системи України, а точніше включаються до складу її професійних учасників. Здійснення ними депозитарної діяльності підкорюється законам ринку, тому оцінка рівня конкуренції між депозитарними установами дає можливість не тільки провести сегментацію ринку надавачів таких професійних послуг, однак і проаналізувати відповідність наявної депозитарної системи України потребам основних учасників ринку цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки депозитарна система України зазнала суттєвого реформування, що знайшло своє відображення у наукових публікаціях. Умовно останні дослідження з цієї проблематики можна поділити на три блоки. Перша група праць вийшла до створення Центрального депозитарію в Україні і була присвячена обґрунтуванню необхідності створення цього інституту в Україні та оцінці можливих шляхів та варіантів централізації депозитарної діяльності депозитаріїв [1-6]. Науковці, роботи яких увійшли до другої групи, досліджували адекватність наявної депозитарної системи існуючим міжнародним рекомендаціям та досвіду побудови таких систем в інших країнах світу та надавали пропозиції щодо впровадження цього досвіду у вітчизняну практику [7-8]. Після набрання чинності Закону України «Про депозитарну систему України» та створення Центрального депозитарію у наукових статтях переважно надають оцінку проведеної реформи [9-10].

Невирішені частини проблеми. Практично повністю всі дослідження зі встановленої проблематики були присвячені вирішенню основної проблеми вітчизняної депозитарної системи – формуванню Центрального депозитарію та остаточного переходу фондового ринку України до бездокументарного випуску та обігу цінних паперів. Та попри значні дослідження в сфері депозитарного забезпечення фондового ринку майже недослідженою залишається діяльність й інших основних учасників депозитарної системи – депозитарних установ. Через те, що депозитарна установа є по замовчанню обов'язковим «технічним» учасником будь-

якої операції з цінними паперами, активність впровадження ними депозитарної діяльності віддзеркалює стан та етап розвитку вітчизняного фондового ринку.

Метою дослідження є надання характеристики функціонування депозитарних установ в Україні та проведення сегментації ринку надання послуг з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів.

Основні результати дослідження. Головним призначенням інститутів депозитарної інфраструктури є забезпечення системи розрахунків та виконання угод, зберігання і обліку цінних паперів.

Згідно з Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» [11], складові елементи депозитарної інфраструктури виконують такий вид професійної діяльності на ринку цінних паперів України, як депозитарна діяльність. Функціонування депозитарної інфраструктури регулюється спеціальним законом про депозитарну систему України, а саме Законом України «Про депозитарну систему України» [12].

Відповідно до законодавства, сукупність елементів депозитарної інфраструктури в Україні отримала назву депозитарної системи. Учасники депозитарної системи поділяються на професійних (Центральний депозитарій, депозитарні установи) та інших (Національний банк України, депозитарії-кореспонденти, фондові біржі, клірингові установи, Розрахунковий центр, емітенти, торговці цінними паперами, компанії з управління активами, депоненти).

Існування депозитарної системи в Україні можна умовно розбити на два етапи:

1) 1997-2013 р. У 1997 р. було прийнято Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», відповідно до якого було побудовано дворівневу систему: верхній рівень повинен був бути представлений Національним депозитарієм України та депозитаріями, нижній – зберігачами та реєстраторами власників іменних цінних паперів. Наявна система мала суттєвий недолік: була відсутня уніфікована єдина система обліку обігу цінних паперів (відсутність Центрального депозитарію, відсутність кореспондентських відносин між існуючими депозитаріями, відсутність єдиних правил обліку у реєстраторів та зберігачів).

Міжнародний досвід функціонування фондових ринків свідчив про перспективність переходу до бездокументарних випусків та обігу емісійних цінних паперів. Однак, основні показники розвитку вітчизняного ринку цінних паперів значно відставали від аналогічних показників розвинених країн. Нарощування обсягів випуску цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР, щорічно за 2012-2013 рр. становило не більше 12 % до попереднього року (див. табл. 1). Частка капіталізації лістингових компаній у ВВП країни в Україні в рази менша аналогічних показників інших країн: у 2012 р. відповідний показник Польщі перевищував вітчизняний у 1,84 рази, Німеччини та Китаю – 2,2 рази, Франції та Індії – в 3,5 рази, США та Великобританії – в 5,8 та 6,2 рази відповідно. Попри те, що у 2010-2012 рр. обсяги торгів на ринку цінних паперів України зріс у 1,64 рази з 1537,79 до 2530,87 млрд грн, 2013 р. відзначився падінням обсягів на 34 % до попереднього року, і, взагалі, щорічний обсяг торгів в Україні можна порівнювати тільки з щоденним обсягом торгів на світових біржах. Основною характеристикою, яка відзначила підвищення ефективності та надійності функціонування фондового ринку України, стало підвищення частки організованого, біржового ринку з 8,5 % у 2010 р. до 27,6 % у 2013 р. (див. табл. 1).

Для вирішення наявних проблем існування депозитарної інфраструктури вітчизняного ринку цінних паперів, приведення ринку у відповідність з міжнародними стандартами депозитарного обліку (при відсутності яскравих індикаторів готовності ринку до такого переходу) було прийнято низку законодавчих актів, які закріпили випуск та обіг цінних паперів у бездокументарній формі: Закон України «Про акціонерні товариства», Закон України «Про депозитарну систему України». Набрання чинності цими ознаменувало реформування наявної Національної депозитарної системи України: замість зберігачів та реєстраторів нижній рівень системи повинні представляти депозитарні установи.

Таблиця 1.

**Характеристика ринку цінних паперів України
розроблено за Річними звітами НКЦПФР за 2010-2013 рр. [13]**

Показник	Станом на 31.12.2010 р.	Станом на 31.12.2011 р.	Станом на 31.12.2012 р.	Станом на 31.12.2013 р.
Обсяг випуску цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР, млрд грн	835,61	1014,78	1122,51	1264,54
Капіталізації лістингових компаній до ВВП, %	15,90	13,66	19,70	-
Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів, млрд грн	1537,79	2171,10	2530,87	1676,97
Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів на біржовому ринку, млрд грн	131,29	235,44	263,67	463,43
Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів на позабіржовому ринку, млрд грн	1406,50	1935,66	2267,20	1213,54
Частка організованого фондового ринку, %	91,46	89,16	89,58	72,37
Частка неорганізованого фондового ринку, %	8,54	10,84	10,42	27,63

Дослідження кількості виданих ліцензій за видами професійної діяльності на фондовому ринку України за 2009-2012 рр. віддзеркалило активну підготовку депозитарної системи до зміни ключових учасників. Так, кількість реєстраторів скоротилась у 2,7 рази з 367 у 2009 р. до 134 у 2012 р. (див. табл. 2). Навпаки кількість установ зберігачів за означений період зросла в 1,24 рази до 369 одиниць. «Кількість зберігачів зросла також і внаслідок змін до законодавства щодо можливості отримання реєстраторами ліцензії зберігача без отримання ліцензії на провадження діяльності з торгівлі цінними паперами» [13];

2) з 12.10.2013 р. по теперішній час. 12.10.2013 р. набув чинності Закон України «Про депозитарну систему України» і було фактично оформлено реформування депозитарної інфраструктури.

Зокрема НКЦПФР станом на 16 жовтня видала 298 ліцензій на здійснення діяльності депозитарним установам. А 15 жовтня анульовано ліцензії 351 зберігачеві цінних паперів і 116 реєстраторам, 4 ліцензії на ведення власного реєстру. Зберігачі цінних паперів (обслуговують бездокументарні випуски ЦП), які пройшли процедуру переліцензування, тепер називаються депозитарними установами [14].

На кінець 2013 р. кількість ліцензованих депозитарних установ досягла рівня 319 одиниць (див. табл. 2), і залишається незмінною на початок 2015 р.

На базі ПАТ «Національний депозитарій України» було створено єдиний Центральний депозитарій цінних паперів, що почав функціонувати з моменту реєстрації регулятором Правил установи, затверджених рішенням НКЦПФР від 01.10.2013 № 2092. Також ПАТ «Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках» отримав на необмежений строк дії ліцензію на провадження професійної діяльності на фондовому ринку, а саме клірингової діяльності від 03.10.2013 серії АЕ № 263463 [13]. Розрахунковий центр був трансформований зі Всеукраїнського депозитарію цінних паперів та додатково надає послуги центрального контрагента.

Таблиця 2.

Динаміка кількості виданих ліцензій за видами професійної діяльності на фондовому ринку України [13]

Професійні учасники	Станом на 31.12.2009 р.	Станом на 31.12.2010 р.	Станом на 31.12.2011 р.	Станом на 31.12.2012 р.	Станом на 31.12.2013 р.
Торговці цінними паперами	737	763	733	647	554
Зберігачі	297	372	384	369	-
Реєстратори	367	297	188	134	-
Депозитарні установи	-	-	-	-	319
Депозитарій	3	2	2	2	1
Клірингові депозитарії	3	2	2	2	-
Особи, що провадять клірингову діяльність	-	-	-	-	1

На теперішній час найчастіше депозитарне обслуговування операцій з цінними паперами інвесторів-депонентів здійснюють депозитарні установи.

Депозитарною установою є юридична особа, що утворюється та функціонує у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю і яка в установленому порядку отримала ліцензію на провадження депозитарної діяльності депозитарної установи [12]. Отримати ліцензію на здійснення депозитарної діяльності депозитарної установи серед учасників фінансового ринку України мають право торговці цінними паперами та банківські установи.

Станом на початок 2015 р. жодна депозитарна установа не здійснювала виключно депозитарну діяльність, а поєднувала її або з діяльністю з торгівлі цінними паперами (65,2 % від загальної кількості депозитарних установ або 208 установ) та/або банківською діяльністю (34,8 % від загальної кількості депозитарних установ або 111 установ).

Депозитарна установа в установленому НКЦПФР порядку відповідно до отриманих від Центрального депозитарію та/або Національного банку України депозитарних активів провадить діяльність з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах депонентів, а також на власному рахунку в цінних паперах, на якому обліковуються цінні папери, права на цінні папери та обмеження прав на цінні папери, що належать такій депозитарній установі [12].

Оцінити ринок послуг з депозитарної діяльності депозитарних установ можна, дослідивши основні три показника:

- 1) обсяг депозитарних активів за номінальною вартістю;
- 2) обсяг проведених облікових операцій;
- 3) кількість рахунків депонентів.

В цілому діяльність депозитарних установ у 2014 р. характеризувалася суттєвим падінням показників. Обсяг депозитарних активів мав спадну тенденцію у 2 кв. 2014 р. і скоротився на 7 % до 715 млрд грн, однак, вже у 4 кв. 2014 р. скоротився до 332,06 млрд грн, що відповідає рівню 2010 року. За обсягом депозитарних активів можна досліджувати потенціал вітчизняного ринку цінних паперів.

Стан торгів на ринку відбивають обсяги проведених облікових операцій, здійснених депозитарними установами.

Облікові операції – це депозитарні операції з ведення рахунків у цінних паперах та відображення операцій з цінними паперами, наслідком яких є зміна кількості цінних паперів, прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах, встановлення або зняття обмежень щодо

їх обігу [15].

У 2014 р. депозитарними установами було проведено облікових операцій на загальну суму 1888,26 млрд грн. Розподіл операцій за кварталами був неоднорідний: у 1-2 кв. обсяг знаходився у межах 470-480 млрд грн, у 3 кв. відбувся значний сплеск активності – 722 млрд грн, а вже у 4 кв., як і з депозитарними активами, відбулося стрімке падіння обсягів операцій до 209,88 млрд грн.

Кількість рахунків депонентів з кінця 2013 р. до кінця 3 кв. 2014 р. скоротилась в 11 раз і склала 493924 шт. Лише у 4 кв. 2014 р. було наявне зростання цього показника на 39 % до попереднього кварталу.

Номенклатура депозитарних установ доволі розгалужена і представлена 319 установами, тому доцільним є аналіз рівня конкуренції на даному ринку послуг.

Аналіз активності депозитарних установ здійснювався методом АВС на підставі даних ренкінгів депозитарних установ, складених Професійною асоціацією реєстраторів та депозитаріїв (ПАРД).

Розподіл обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю між депозитарними установами відбувався за доволі сталою структурою: 80 % активів зберігали в середньому всього 11-14 % від загальної кількості установ, наступні 15 % знаходились на обліку у 20-28 % установ, а останні 5 % активів приходились на долю 51 % (див. табл. 3). Серед депозитарних установ, які подавали звітність до ПАРД, існували й установи, що не мали на обслуговування депозитарних активів.

Таблиця 3.

Аналіз обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю за методом АВС розроблено за квартальними ренкінгами депозитарних установ [16]

Група	Кількість установ, од.				Питома вага, %			
	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.
А	39	44	43	13	12,34	10,53	13,87	13,98
В	78	80	78	26	24,68	19,14	25,16	27,96
С	174	166	160	54	55,06	39,71	51,61	58,06
Не віднесені до жодної групи (показник дорівнює нулю)	25	128	29	0	7,91	30,62	9,35	0,00
Всього	316	418	310	93	100,00	100,00	100,00	100,00

Взагалі кількість депозитарних установ, що мали депозитарні активи в обсязі, більшому за 1 % від загального обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю, у кожному з кварталів 2014 р. не перевищувала 16-21 установи. Цікавим є той факт, що 90 % з цих установ поєднували депозитарну діяльність депозитарної установи з банківською діяльністю.

За обсягами проведених облікових операцій структура депозитарних установ була схожою з попередньою зі значним збільшенням питомої ваги депозитарних установ, що входили до групи С. Так, у 1-3 кв. 2014 р. 6-7 % від загальної кількості депозитарних установ провели 80 % облікових операцій за загальною вартістю, а у 4 кв. їх питома вага зросла до 14 %. 15 % обсягу проведених облікових операцій формували 10-13 % установ (див. табл. 4). А 5 % припадало на 68-70 % від загальної кількості депозитарних установ (виняток: 2 кв. – 52 %).

Таблиця 4.

**Аналіз обсягу проведених облікових операцій за методом АВС
розроблено за кварталними ренкінгами депозитарних установ [16]**

Група	Кількість установ, од.				Питома вага, %			
	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.
А	23	23	17	13	7,28	5,50	5,48	13,98
В	43	40	35	12	13,61	9,57	11,29	12,90
С	215	217	214	65	68,04	51,91	69,03	69,89
Не віднесені до жодної групи (показник дорівнює нулю)	35	138	44	3	11,08	33,01	14,19	3,23
Всього	316	418	310	93	100,00	100,00	100,00	100,00

Знову кількість установ, яка брала істотну участь у проведенні облікових операцій, була незначною – 18-20 од., з яких 80 % становили банківські установи.

Аналіз кількості рахунків депонентів за методом АВС довів, що і за цим показником конкуренція на ринку є доволі слабкою: найменша група депозитарних установ з середньою часткою 13,57 % (4 кв. – 1 %) від загальної кількості депозитарних установ відкрила 80 % кількості рахунків депонентів, до групи В належало 16,44 % установ (4 кв. – 12 %), а до групи С – 54,35 % (4 кв. – 12 %) (див. табл. 5).

Таблиця 5.

**Аналіз кількості рахунків депонентів за методом АВС
розроблено за кварталними ренкінгами депозитарних установ [16]**

Група	Кількість установ, од.				Питома вага, %			
	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.	1 кв. 2014 р.	2 кв. 2014 р.	3 кв. 2014 р.	4 кв. 2014 р.
А	51	42	45	1	16,14	10,05	14,52	1,08
В	51	47	68	11	16,14	11,24	21,94	11,83
С	191	201	169	81	60,44	48,09	54,52	87,10
Не віднесені до жодної групи (показник дорівнює нулю)	23	128	28	0	7,28	30,62	9,03	0,00
Всього	316	418	310	93	100,00	100,00	100,00	100,00

За три квартали 2014 р. лише 23-26 депозитарних установ характеризувалися питомою вагою відкритих рахунків депонентів понад 1 % від їх загальної кількості. І на відміну від попередніх двох показників 52-58 % цих установ були торговцями цінними паперами. У 4 кв. 2014 р. кількість депозитарних установ, що «монополізували» відкриття рахунків депонентам скоротилось до 4 установ: ТОВ «ГРАД-ЦІННІ ПАПЕРИ» (82,5 % кількості рахунків), ПАТ «Укрсоцбанк» (4,14 %), ТОВ «АНАЛІТИК-РЕГІСТРАТОР» (3,27 %), ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» (1,19 %).

Висновки. Після реформи депозитарної системи України діяльність з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах депонентів здійснюють депозитарні установи. З моменту їх створення і до теперішнього часу ліцензії на здійснення депозитарної діяльності депозитарних установ

мають 319 установ. Аналіз основних показників функціонування депозитарних установ дав можливість зробити наступні висновки:

1) депозитарна інфраструктура є банкоцентричною. Попри номінальний розподіл зареєстрованих депозитарних установ у пропорції 65:35 між торговцями цінними паперами та банківськими установами за показниками обсягу депозитарних активів за номінальною вартістю та обсягу проведених облікових операцій переважали банківські установи;

2) депозитарні установи, які поєднували депозитарну діяльність з діяльністю з торгівлі цінними паперами, мали найкращі позиції за показником кількості рахунків депонентів. Якщо переносити існуючі тенденції функціонування зберігачів на сучасні депозитарні установи, то можна припустити, що депозитарні установи-банки проводять невелику кількість облікових операцій, але за великими обсягами у вартісному виразі (відносно пасивні учасники), а депозитарні установи – торговці цінними паперами через велику кількість рахунків здійснюють більшу кількість облікових операцій з незначними обсягами (відносно активні учасники);

3) ринок послуг з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів депозитарними установами є мало конкурентним. За трьома показниками до групи А входило не більше 16 % депозитарних установ.

Подальші дослідження у даному напрямку будуть спрямовані на встановлення закономірностей розвитку ринку послуг з депозитарного обліку та обслуговування обігу цінних паперів депозитарними установами іншими економіко-математичними методами.

Література

1. Єрмаков О. Ю. Перспективи депозитарної діяльності в інфраструктурі фондового ринку України / О. Ю. Єрмаков, І. Т. Кіщак, Н. В. Ковгунова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. – 2013. – Вип. 5.1. – С. 36-41.
2. Сивченко Г. Методичні підходи щодо централізації системи депозитарної діяльності в Україні / Г. Сивченко // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 5-6. – С. 71-76.
3. Бабич М. Прогнозна оцінка ефективності створення центрального депозитарію / М. Бабич // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 10. – С. 89-94.
4. Сивченко Г. Концептуальні засади реформування депозитарної системи України / Г. Сивченко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 2. – С. 95-103.
5. Пшик Б. І. Перспективи розвитку депозитарної системи України / Б. І. Пшик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 350-356.
6. Арутюнян Р. Р. Сучасні проблеми реформування депозитарної системи України / Р. Р. Арутюнян, С. С. Арутюнян, О. В. Ітигіна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4. – С. 9-15.
7. Покришка Д. Депозитарна система в Україні, проблеми та перспективи розвитку / Д. Покришка, О. Собкевич, М. Скиба, І. Ус // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2010. – № 5-6. – С. 21-32.
8. Сивченко Г. Європейські орієнтири реформування Національної депозитарної системи України / Г. Сивченко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2010. – № 4. – С. 39-47.
9. Бодров В. Нова депозитарна система України / В. Бодров, Л. Рудалева // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 11. – С. 10-15.
10. Костюк В. А. Особливості діяльності національної депозитарної системи України / В. А. Костюк, І. С. Сьомка // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2014. – Вип. 200(3). – С. 230-237.
11. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV; редакція від 06.11.2014 // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
12. Про депозитарну систему України [Електронний ресурс] : Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI; редакція від 01.01.2015 // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
13. Річні звіти НКЦПФР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/>.
14. Ковальова В. В Україні стартував Центральний депозитарій [Електронний ресурс] / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/v-Ukrayini-startuvav-centralnij-depozitarij/>.
15. Про затвердження Положення про провадження депозитарної діяльності [Електронний ресурс] : Рішення НКЦПФР від 23.04.2013 № 735; редакція від 13.01.2015 // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
16. Ренкінги депозитарних установ [Електронний ресурс] / Сайт ПАРД. – Режим доступу : <http://pard.kiev.ua/>.

References

1. Yermakov O. Yu. Perspektyvy depozytaranoi diyal'nosti v infrastrukturi fondovoho rynku Ukrainy / O. Yu. Yermakov, I. T. Kishchak, N. V. Kovhunova // Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho derzhavnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Seriya : Ekonomichni nauky. – 2013. – Vyp. 5.1. – S. 36-41.
2. Syvchenko H. Metodychni pidkhody shchodo tsentralizatsiyi systemy depozytaranoi diyal'nosti v Ukraini / H. Syvchenko // Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. – 2012. – № 5-6. – S. 71-76.
3. Babych M. Prohnozna otsinka efektyvnosti stvorenyya tsentral'noho depozytariyu / M. Babych // Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. – 2012. – № 10. – S. 89-94.
4. Syvchenko H. Kontseptual'ni zasady reformuvannya depozytaranoi systemy Ukrainy / H. Syvchenko // Visnyk Kyuyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. – 2012. – № 2. – S. 95-103.
5. Pshyk B. I. Perspektyvy rozvytku depozytaranoi systemy Ukrainy / B. I. Pshyk // Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku. – 2013. – № 767. – S. 350-356.
6. Arutyunyan R. R. Suchasni problemy reformuvannya depozytaranoi systemy Ukrainy / R. R. Arutyunyan, S. S. Arutyunyan, O. V. Ityhina // Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'. – 2012. – Vyp. 4. – S. 9-15.
7. Pokryshka D. Kontseptual'ni zasady reformuvannya depozytaranoi systemy Ukrainy / D. Pokryshka, O. Sobkevych, M. Skyba, I. Us // Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. Visnyk Derzhavnoyi komisiyi z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. – 2010. – № 5-6. – S. 21-32.
8. Syvchenko H. Yevropeys'ki oriyentyry reformuvannya Natsional'noyi depozytaranoi systemy Ukrainy / H. Syvchenko // Visnyk Kyuyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. – 2010. – № 4. – S. 39-47.
9. Bodrov V. Nova depozytarna systema Ukrainy / V. Bodrov, L. Rudalyeva // Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy. – 2013. – № 11. – S. 10-15.
10. Kostyuk V. A. Osoblyvosti diyal'nosti natsional'noyi depozytaranoi systemy Ukrainy / V. A. Kostyuk, I. S. S'omka // Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy. Seriya : Ekonomika, ahrarynyy menedzhment, biznes. – 2014. – Vyp. 200(3). – S. 230-237.
11. Pro tsinni papery ta fondovyy rynek [Elektronnyy resurs] : Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 № 3480-IV; redaktsiya vid 06.11.2014 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
12. Pro depozytarnu systemu Ukrainy [Elektronnyy resurs] : Zakon Ukrainy vid 06.07.2012 № 5178-VI; redaktsiya vid 01.01.2015 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
13. Richni zvity NKTsPFR [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.nssmc.gov.ua/>.
14. Koval'ova V. V Ukraini startuvav Tsentral'nyy depozytariy [Elektronnyy resurs] / V. Koval'ova // Uryadovyy kur'yer. – Rezhym dostupu : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/v-Ukrayini-startuvav-centralnij-depozitarij/>.
15. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro provadzhennya depozytaranoi diyal'nosti [Elektronnyy resurs] : Rishennya NKTsPFR vid 23.04.2013 № 735; redaktsiya vid 13.01.2015 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
16. Renkinhy depozytarnykh ustanov [Elektronnyy resurs] / Sayt PARD. – Rezhym dostupu : <http://pard.kiev.ua/>.

Стеценко Т. В.

ОЦЕНКА АКТИВНОСТИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ДЕПОЗИТАРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕПОЗИТАРНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ В УКРАИНЕ

Аннотация. Оценка уровня конкуренции между депозитарными учреждениями предоставляет возможность не только осуществить сегментацию рынка оказывающих такие профессиональные услуги, но и проанализировать соответствие существующей депозитарной системы Украины потребностям и запросам основных участников рынка ценных бумаг. Целью исследования является предоставление характеристики функционирования депозитарных учреждений в Украине и проведение сегментации рынка услуг по депозитарному учету и обслуживанию обращения ценных бумаг. В статье с использованием метода ABC была проанализирована деятельность депозитарных учреждений по трем показателям: объему депозитарных активов по номинальной стоимости, объему осуществленных учетных операций, количеству счетов депонентов. Было установлено, что депозитарная инфраструктура Украины является банкцентричной. Несмотря на номинальное распределение зарегистрированных депозитарных учреждений в пропорции 65:35 между торговцами ценными бумагами и банковскими учреждениями по показателям объема депозитарных активов по номинальной стоимости и объема осуществленных учетных операций преимущество имели банки. Было выдвинуто предположение, что депозитарные учреждения-банки осуществляют незначительное количество учетных операций, но которые характеризуются большими объемами в стоимостном выражении, а депозитарные учреждения – торговцы ценными бумагами из-за большего количества счетов депонентов проводят большее количество учетных операций с незначительными объемами. Доказано, что рынок услуг по депозитарному учету и обслуживанию обращения ценных бумаг депозитарными учреждениями является слабо конкурентным (по трем

показателям в групу А входило не более чем 16 % от общего количества депозитарных учреждений).

Ключевые слова: депозитарное учреждение, депозитарная деятельность, депозитарный учет, депозитарные активы, учетные операции, счета депонентов.

Stetsenko T.

ASSESSMENT OF CUSTODIAN'S DEPOSITORY ACTIVITIES IN UKRAINE

Abstract. *Assessing the level of market competition among custodians makes it possible not only to conduct market segmentation providers of professional services, but also to analyze compliance with existing depository system of Ukraine needs major securities market participants. The purpose of the study was to provide a description of custodians in Ukraine and implement market segmentation of the provision of depository accounting and servicing of securities. Using ABC method this study evaluated the activities of custodians by indicators of custody assets at par amount, the amount of accounting transactions made, the number of depositors' accounts. It was found that Ukrainian depository infrastructure tends to banking model. Despite the nominal distribution of registered custodians in the proportion 65:35 between securities traders and banking institutions banks dominated by indicators of assets at par amount and the amount of accounting transactions made. It is suggested that custodians-banks perform a small number of accounting transactions, but in large amounts in terms of value, and for custodians – securities traders larger number of accounting transactions is inherent combined with small volumes because of the large number of depositors' accounts. It is proved that custodian services market of depository accounting and servicing of securities is characterized by low levels of competitiveness (maximum of 16 % of the total number of custodians included in group A for three indicators).*

Keywords: *custodian, depository activities, depository accounting, custody assets, accounting transactions, accounts of depositors.*

Стаття надійшла до редакції 01.03.2015 р.